

of Carissimi Beotfada.

Имаште мене абел! тобратука се имаште
Субаутба! Спенеллоб! Сапони абел! тод мене,
Иштотба! Иштотбениа! тод иб. Иштотба
абел! оно, шавуштат, га шени! за думелно
геши! еба! сенелату! Едани! шонда, шб
абел! за! Спенеллы! шавуштат! у! сапони
абел! за! шавуштат! абел! абел! абел!
Иштотба! тошавит! Шавуштат! абел!
Иштотба! шонда, га! ел! оно! шавуштат!
абел! абел! абел! шавуштат! шавуштат!
абел! абел! абел! шавуштат! шавуштат!
абел! абел! абел! шавуштат! шавуштат!

Историјски архив
Београда

ВОДИН

Торџица са вама!

Историјски архив Београда
Палмира Тољатија 1
11 070 Нови Београд

централа +381 11 2606 336
директор +381 11 3015 150
факс +381 11 3190 410
www.arhiv-beograda.org
arhivbeograda@orion.rs

САДРЖАЈ

ИСТОРИЈАТ

- 5 Оснивање
- 5 Здања Архива

НАДЛЕЖНОСТ И ПРИЗНАЊА

- 6 Заштита културне баштине града
- 7 Одликовања и признања

АРХИВСКА ГРАЂА

- 8 Фондови и збирке
- 9 Легати, породични и лични фондови

ДЕЛАТНОСТИ АРХИВА

- 10 Издавачка делатност
- 11 Изложбена делатност
- 12 Међународна сарадња
- 12 Стручна усавршавања
- 12 Дигитализација архивске грађе

КОРИШЋЕЊЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

- 13 Писарница
- 13 Читаоница
- 13 Библиотека
- 13 Галерија

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ БЕОГРАДА

- 14 Архив кроз бројеве

ЛОКАЦИЈА

ИСТОРИЈАТ

ОСНИВАЊЕ

Историјски архив Београда основан је одлуком Извршног народног одбора Града Београда, 26. септембра 1945. године, под називом **Градски архив**. Његов основни задатак био је прикупљање оригиналних докумената која се односе на град Београд. Архив је по оснивању једно време радио у саставу Градске библиотеке, а од 1947. године делује самостално. Садашњи назив носи од 1958. године.

ЗДАЊА АРХИВА

Након скромних услова и дељења простора са Градском библиотеком (1945–1954), преко смештаја у згради бивше Класне лутрије у Васиной улици (1954–1973), Историјски архив Београда се 1973. године уселио у сопствену, наменски изграђену зграду у Улици Палмира Тољатија, на Новом Београду.

Зграда Класне лутрије у Васиной улици у којој се Архив налазио од 1954. до 1973.

То је била прва наменски грађена зграда за потребе једног архива подигнута у послератном периоду на територији Србије.

Галерија Историјског архива Београда отворена је априла 2003. године. Функционално решење модерног ентеријера у оквиру саме зграде Архива омогућило је реализацију концепцијски иновативних и сложених изложбених поставки.

Депои укупне површине 2.400 м², реконструисани 2019. године, спадају у ред најсавременијих са најмодернијим системом заштите, као и са системом за микроклиматско, хемијско-биолошко и физички безбедно чување архивске грађе.

Објекат је у потпуности прилагођен потребама особа са инвалидитетом.

Захваљујући свему овоме Историјски архив Београда је данас једна од најмодернијих архивских институција у земљи и представља узор многим архивима.

ЗАШТИТА КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ ГРАДА

Историјски архив Београда надлежан је за заштиту Архивске грађе и документарног материјала органа локалне самоуправе – Скупштине Града Београда и 17 градских општина. Такође има надлежност и над грађом правних субјеката који делатност обављају на територији града Београда а нису на републичком нивоу. Архив врши надзор код 3.180 стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала из области управе, судства, просвете, културе, социјалне заштите, здравства, привреде, банкарства, друштвено-политичких организација и разних удружења.

Заштита архивске грађе као културне баштине спроводи се кроз надзор и стручну помоћ од тренутка њеног настајања код стваралаца и ималаца грађе, како у раду са документацијом тако и поступку архивирања. Преузета архивска грађа сређује се у Архиву на основу усвојених

ПРИЗНАЊА АРХИВА

архивстичких принципа и обрађује према међународним стручним стандардима из ове области. Један број фондова и збирки обрађен је у посебно осмишљеном архивском информационом систему **Јанус**, који је у складу са међународним архивстичким стандардима ISAD(G). Архивску грађу и регистратурски материјал научна, културна и шира јавност може користити у читаоници и писарници Архива.

ПРИЗНАЊА И ОДЛИКОВАЊА

Значај и вредност Историјског архива Београда, његове нарочите заслуге у развијању и унапређењу архивске делатности, као и на пољу очувања културних добара препознате су и признате од стране јавности са преко педесет плакета, повеља, одликовања и других друштвених признања, међу којима издвајамо:

- **Изванредни Златни бечуг** Културно-просветне заједнице Београда за трајан допринос култури српске престонице, 2011.
- **Златна архива**, престижна награда из области архивистике, 2001.
- Награда фонда **Даница Гавриловић** коју додељује Савез друштва архивских радника Србије, 1986.
- **Орден заслуга за народ са сребрним зрацима**, поводом 40 година постојања, 1985.
- **Спомен-плакета** за двадесетогодишњи допринос раду Заједнице архива Србије, 1979.
- **Спомен-плакета града Београда**, поводом тридесетогодишњице ослобођења Београда, 1974.
- Монографија *50 година Историјског архива Београда* добила је на Београдском сајму књига другу награду за уметничко решење. 1995.
- *Водич Историјског архива Београда* - други том, добио је награду Градског фонда за финансирање културе, као најбоље остварење за 1991. годину.

Архив данас чува 2.816 фондова и збирки, односно 13,5 километара архивске грађе која обухвата период од XVI века до данас.

ФОНДОВИ И ЗБИРКЕ

Највреднији архивски фондови и збирке категорисани су у две групе: културна добра од изузетног значаја и културна добра од великог значаја. Најчешће коришћени фондови су: Земунски магистрат, Општина Града Београда, Управа Града Београда, Скупштина Града Београда, Окружни суд за Град Београд, Котарски суд у Земуну, фондови еснафа, фонд Трговинске коморе у Београду, Збирка црквених матичних књига, Збирка архивалија и Збирка планова и мапа.

Најстарији фонд је Земунски магистрат (1749–1934) чија грађа прати рад Магистрата од оснивања 1749. године, када је породица Шенборн откупила град Земун и припојила га Војној граници. Фонд пружа драгоцене податке за историју Београда и Србије.

Најстарији документ који Архив чува је Дијалог Османлије и Хришћанина о војно-политичкој ситуацији, на турском језику. Документ је недатиран, а како се спомињу савети султана Сулејмана Величанственог (1520–1566), извесно је да није настао пре његовог ступања на престо.

Дијалог Османлије и Хришћанина

АРХИВСКА ГРАЂА

ЛЕГАТИ, ПОРОДИЧНИ И ЛИЧНИ ФОНДОВИ

Посебно место међу фондовима и збиркама Архива чине легати (21), лични (30) и породични фондови (5).

Појам легат везан је за контекст и терминологију која се користи у правним наукама и до 1981. године није се употребљавао у архивистици. Преузимањем јединствене заоставштине Константина Коче Поповића, Историјски архив Београда започиње увођење овог термина, како би се нагласило да на чување није предата само уобичајена архивска грађа већ и други артефакти, чији су смештај, одржавање и излагање поставили нове изазове пред архивисте.

Преузимање архивске грађе путем поклона интензивирана је у последње две деценије, чиме је настављена племенита традиција завештања и даривања. Архив је преузео драгоцену грађу угледних личности као и породица које су обележиле живот Београда XIX и XX века и оставиле трајни печат у области културе, науке, просвете и уметности - политичара, револуционара, професора универзитета, новинара, књижевника, научних радника, карикатуриста, архитеката, сликара, балетских уметника и других.

Легат соба Константина Коче Поповића

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Публиковање грађе постављено је као један од основних циљева Архива. Објављена архивска грађа омогућава истраживачима једноставнији и целовитији приступ историјским чињеницама и даје бољу прегледност садржаја вредних архивских докумената.

Историјски архив Београда је до сада објавио преко 70 монографских и серијских публикација, зборника докумената, водича, каталога изложби, на српском, руском, енглеском и француском језику.

Издавајемо значајније:

- Логор Сајмиште - Жртве Јеврејског логора Земун, 2018.
- Наталија Аранђеловић, Дневник 1915–1918, 2018.
- Коста Ст. Павловић, Лондонски дневник 1945–1946, 2017.
- Водич кроз легате, личне и породичне фондове Историјског архива Београда, 2017.
- Нежидер – аустроугарски логор за Србе 1914–1918, 2017.
- BANJICA Concentration Camp : introduction to the Books of Evidence of Detainees, (Логор Бањица, енглеско издање уводне студије) 2014.
- Логор Бањица/ Логораши, I–II, 2009.
- Живети у Београду 1837–1940. Документа Управе града Београда, I–VI, Београд 2003–2008.
- БИТЕФ - 40 година нових позоришних тенденција, 2007.
- Модерна српска држава (1804–2004). Хронологија, група аутора, Београд 2007.

ИЗЛОЖБЕНА ДЕЛАТНОСТ

Од отварања сопственог галеријског простора 2003. године, Историјски архив Београда реализовао је преко 50 изложбених поставки на различите теме. Сечено искуство употпуњено је кроз сарадњу са домаћим и међународним институцијама културе. Изложбе су успешно презентоване како у земљи тако и ван граница Србије - у Словенији, Мађарској, Русији итд. О значају тих изложби говоре и сама имена која су их отвараола, од председника Републике Србије, преко градоначелника града Београда, министара, директора УНЕСКО-а, амбасадора, до знаменитих личности из домена српске културе.

Издвајамо значајније:

- *Београд – град од давнина, Москва, 2018.*
- *Ослобођење Белграда – 70 лет спустя, Дом Руске дијаспоре Александар Солжењицин, Москва, 2015.*
- *Словенски главни градови у 2D, Париз 2013, Историјски архив Београда, Загреб, Цетиње, Скопље, 2014-2015.*
- *Логор Бањица - логораши, Будимпешта, 2010.*
- *Београд 1918: ослобођење Београда у Првом светском рату, 2018.*
- *Туризам у Београду између два светска рата, Савско шеталиште, парк Калемегдан, 2016.*
- *Одликовања из легата Историјског архива Београда, Галерија ИАБ, Зрењанин, 2015, 2016.*
- *Ослобођење Београда – 70 година после, 2014.*
- *Београдски Јевреји - живот и Холокауст, 2014.*

Онлајн: Векови Београда /XVI – XXвек/
<https://stalnapostavka.arhiv-beograda.org/sr/>

Председник Републике Србије Томислав Николић отвара изложбу “Ослобођење Белграда – 70 лет спустя” у Дому Руске дијаспоре Александар Солжењицин у Москви, 2015.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Међународна сарадња Архива одвија се у разним видовима. Архив активно учествује у раду Међународног архивског савета (ICA), Међународног центра за архивска истраживања (ICARUS), Архивског портала Европе (APEX), и других.

СТРУЧНА УСАВРШАВАЊА

Поред учешћа на домаћим, запослени у Архиву активно учествују и на међународним скуповима, радионицама, семинарима, саветовањима и конференцијама.

Један од видова стручног усавршавања за запослене су студијски боравци у појединим иностраним архивима са циљем размене искустава, рада на заједничким пројектима или ради истраживања архивске грађе српске провенијенције.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Дигитализација архивске грађе спада у један од приоритетних послова у Архиву. Она се спроводи ради заштите архивске грађе и њене лакше доступности крајњим корисницима. Процес се обавља на скенерима најновије генерације, плански, на потпуно обрађеним фондовима или деловима фондова, ослањајући се на усвојене Смернице за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији Министарства културе и информисања, и уз примену међународних стандарда.

Значајнији пројекти:

- Архивска грађа која се односи на Холокауст и његов историјски контекст пре, током и након Другог светског рата (30.628 скенова)
- Дигитализација земљишних књига (1096 књига)
- Дигитални репозиторијум ИАБ
 - Картотека житеља града Београда – Фонд Управа града Београда (1.009.031 пријава пребивалишта грађана Београда и Земунa, 1922–1952.)
 - Збирка црквених матичних књига
- Први светски рат у фондовима и збиркама ИАБ
- Збирка фотографија
- Збирка плаката, објава и летака
- База података заточеника логора Сајмиште (3.536 жртава)

КОРИШЋЕЊЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Архив годишње посети око 10.000 грађана заинтересованих, како за истраживање архивске грађе у научне сврхе, тако и ради издавања уверења и копија докумената за потребе регулисања правних, имовинских и других питања.

ПИСАРНИЦА

Писарница омогућава коришћење архивске грађе за потребе државних органа и за остваривање права грађана и правних лица (издавање уверења из радних односа, социјалних, породичних, имовинско-правних и других питања).

Радно време: понедељак – петак од 8:00 до 13:00 часова.

ЧИТАОНИЦА

Учитаоници се архивска и библиотечка грађа Архива користи за научне, студијске, стручне, публицистичке и сличне потребе. Сви корисници могу да користе архивску грађу искључиво у Архиву, сходно **Правилнику о условима, начину и поступку коришћења архивске грађе и регистратурског материјала.**

Радно време: понедељак – петак од 8:00 до 17:00 часова.

Наручивање грађе се врши до 15:00 часова за наредни радни дан.

БИБЛИОТЕКА

Библиотека Историјског архива Београда располаже фондом од 34.558 библиотечких јединица, међу којима посебно место заузимају старе и ретке књиге. Библиотечки фонд је настао разменом, куповином и откупом, а велики део чине поклон-библиотеке и легати.

Књижни фонд може се користити само у Читаоници архива.

ГАЛЕРИЈА

Током трајања изложбе радно време галерије:
уторак – субота од 10:00 до 17:00 часова.

Улаз слободан.

АРХИВ КРОЗ БРОЈЕВЕ

Историјски архив Београда	Укупна површина 5.348m ²
	Депо 2.400 m ² Читаоница 120 m ² Радионице 480 m ² Галерија 240 m ² Канцеларије и остало 2.108 m ²
Количина архивске грађе	13,5 километара
Број фондова и збирки	2.816
Микрофилм	5.000.000 снимака
Књижни фонд	34.558 библиотечких јединица 143 старе и ретке књиге
Стручни надзор	2.226 регистратура
на годишњем нивоу	
око 10.000	захтева грађана
око 550	регистрованих истраживача
око 1.500	посетилаца Галерије
Запослени	45

Даница Томић, прва жена пилот, 1928.

